

קראו את הטקסטים וענו על השאלות שאחריהם.

טקסט א':

הסטורי של אווה: איך עושים קליקבייט* שואה?

מעובד על פי ד"ר לירז מרגלית, מגזין "דה-מרקר" מאי 2019.

הסטורי של אווה נוצר במטרה לעורר מודעות לשואה אצל צעירים. ואולם, ההקשר שנעשה בין הטרגדיה של השואה לאפליקציה שמעודדת לרוב הוויה שטחית ורדודה, מייצר ניגוד.

"בואי אני אגיד לך מה עובר לדפוקים האלה בראש. הם אמרו לעצמם, כיצד נגרום לצעירים השרוטים האלה להתחבר לערכי השואה וליום הזה, ואז בטח מישוהו שם אמר, אה אלה כל היום בסטורי, אז בואו ניקח שואה ונשים אותה בסטורי, מה יותר טבעי מזה.. תביני איזה שוס, אני פותח ת'פיד, רואה את קים קרדשיאן בביקני, את ה-warriors (קבוצת כדורסל) ואת אווה. אין דרך טובה מזו להנציח את השואה".

5

מה הבעיה שלכם? בסך הכל רצינו לדבר בשפה שלכם...

הדיון הסוער הזה התרחש בעקבות היוזמה "הסטורי של אווה", סרט האינסטגרם-שואה הראשון שהופק במטרה לעורר מודעות לשואה אצל צעירים. מדובר על יוזמה פרטית של מתי כוכבי, איש עסקים, ומאיה בתו, שביקשו להנציח את זיכרון השואה, "שהעניין בו יורד והולך בארץ ובעולם ובעיקר בקרב הצעירים". מתי, יוזם הסרט מספר שהחשש הגדול שלו היה שהשואה תיהפך בקרב לזיכרון עמום.

10

מתוך עשרות יומני שואה, הם התאהבו ביומן של אווה ההונגריה, ומה יותר טבעי מאשר להנציח את זכרה של אווה, שאהבה צילום באמצעות האינסטגרם, פלטפורמת התמונות האולטימטיבית? לשם כך הוא גייס את בתו מאיה שתעזור לו להתאים את היומן לשפה של הצעירים ולקודים הנהוגים ברשתות החברתיות. שלטי החוצות שנתלו לראווה באיילון במטרה לקדם את הסרט ספגו ביקורות נוקבות לא רק מצעירים, אלא מכל שכבות האוכלוסייה.

15

נשאלת השאלה, מדוע רעיון הנגשת השואה באמצעות אינסטגרם נתפש כמזעזע במיוחד? כשנשאלו, רוב האנשים ידעו להסביר שזה "פשוט מזעזע", אך התקשו להסביר את הזעזוע במלים.

*תוכן אינטרנטי הנועד להעלות את שיעורי הצפייה בו באמצעות הרשתות החברתיות.

האם זה מוסרי לשווק שואה?

20

בניגוד למה שנהוג לחשוב, דילמות מוסריות לרוב מוכרעות באמצעות רגש ולא באמצעות היגיון סדור ומתוקף היטב. כששאלו אנשים האם יסכימו להטות קרון רכבת שיצא משליטה ממסלול שבו עבדו 5 פועלים, למסלול שבו היה אדם אחד בלבד, באמצעות לחיצה על ידית, עבור מרבית האנשים לא הייתה פה שום דילמה.

25

הסיפור מקבל תפנית חדשה כשבמקום לחיצה על ידית אנחנו נדרשים לדחוף אדם שמן, שבכובד משקלו יזיז את הקרון ממסלול נסיעתו במטרה להציל 5 אנשים. כאן רוב האנשים נוטים לומר חד משמעית לא. למרות שבשני המקרים הרציונל זהה – ויתור על חי אדם חסר ישע כדי להציל חמישה. אופן הביצוע מעורר תחושות שונות המובילות אותנו לשיפוט מוסרי שונה. באותו אופן, הרציונל מאחורי הסטורי של אווה - הנגשת השואה לצעירים - מאד ברור. אין ויכוח על הנחיצות לשמר את זיכרון השואה בקרב הדורות הבאים. אך כמו בדילמת הקרונית – אופן הביצוע מייצר אצלנו התנגדות וחוסר נוחות כתוצאה הרגש שהיא מעורר אצלנו.

30

מה בדיוק מפריע לנו שם?

השואה היא טאבו אצל כולנו, כולל אצל הצעירים, גם אם הם לא מבינים עד הסוף מה היה שם או את עוצמת הכאב וגודל הטרagedיה. כולנו גדלנו על כך ששואה זה אחד היסודות המקודשים של עם ישראל, והמעניין הוא שגם בלי להבין בדיוק מה היה שם, הוא תמיד יישאר ככה. פרה קדושה. ישנן תפישות שהשתרשו בתודעה, ואחרי שנתקבעו הן מקבלות מעמד משלהן וקיום עצמאי. חלק בלתי נפרד מההווה של מה זה להיות יהודי.

35

בהשוואה לאופן שבו אנו תופשים את השואה, הרשתות החברתיות נהפכו סמל לנרקסזים שרומס ערכים משותפים ושם את הפרט במרכז. הרשתות הן שם נרדף ל"תרבות הכלום", המעודדת הוויה שטוחה ורדודה הנשענת על תמונות מחויכות, סרטונים משעשעים, סטורי שמתעדכנים ובעיקר הלייקים שמבחינת המשתמשים הם מהות הכל.

40

צימוד בין שני ערכים מנוגדים מייצר דיסוננס (ניגוד). המחשבה של לחבר בין שני אלו, בין אינסטגרם שנתפש כסמל השטחיות, הקצב המהיר, הניסיון למשוך תשומת לב עם סמל הטרagedיה הלאומית - השמדת עם - הוא מצמרר.

הסטורי הוא ההפך המוחלט מתיעד

45

הגוונים הוורודים והכתומים המייצרים אסוציאציה של אופטימיות ותמימות בשלטי החוצות הקשו עלינו עוד יותר לבלוע את הגלולה, ואם נחשוב על זה לרגע, יוצרי הקמפיין ככל הנראה אפילו לא השכילו להבין מהי המשמעות של הסטורי - סיפור שרלוונטי ל-24 שעות בלבד, ולכן מתעדכן על בסיס יומי. במלים אחרות, הסטורי הוא ההפך המוחלט מתיעד.

יותר מכל מרתיח הזלזול – הם כאלה שטחיים ורדודים שאין שום סיכוי לדבר עמם בשום שפה אחרת, אז בואו נשוחח עמם בשפה היחידה שהם מסוגלים להבין, זו הדרך היחידה לחדור את חומת האדישות שלהם.

כיצד ישפיע אופן ההנגשה של השואה על האופן שבו נזכור אותה?

הבעיה האמיתית שאף אחד לא נתן לה התייחסות בכל הדיון על הנגשת השואה לדורות הבאים היא מה יישאר בסופו של דבר בזיכרון. כיצד ישפיע אופן ההנגשה של השואה על האופן שבו נזכור אותה.

50

המנגנון שלנו לא מתוכננת לזכור פרטים אלא רגשות. אנו מקודדים את פרטי החוויה בנפרד מהרגשות שנלוו לחוויה. מטרתו של המנגנון לקידוד רגש היא להכווין את החלטותינו העתידיות. כך, אם ילד ננשך על ידי כלב, בפעם הבאה שהוא יראה כלב, הוא יזכור איך זה הרגיש באמצעות התחושה המאוחסנת בזיכרונו. פרטי האירוע הרבה פחות משמעותיים מהרגש הנלוו לתהליך.

55

במלים אחרות, הטרנד החדש של סרטי שואה מצוירים או קליפים של שואה באינסטגרם יובילו לכך שמה שיישאר מהזיכרון של השואה הוא אירוע שכבר אינו צבוע שחור, אלא מומתק בצבעים רכים ואופטימיים. הזיכרון כבר לא יהיה חור שחור וכואב אלא משהו קליל שזורם לנו בפיד, בין קרדשיאן ל-NBA.

באופן לא מודע, פרות קדושות הם סמלים, נטועים היטב בתודעה, שעם השנים קיבלו בתהליך הסוציאליזציה חיזוקים נוספים ויש עליהם הסכמה גורפת, בין ימין ושמאל, צעירים ומבוגרים. ישנו פחד לא מודע משותף לכולם שאם הפרות הקדושות האלה יאבדו מקדושתן, לא יישאר שום דבר המאחד אותנו כעם.

60

טקסט ב':

תגובות קוראי המאמר (מתוך אתר "דה-מרקר"):

03.05.2019 16:56 **ביקורת סתמית לשם ביקורת**

👍 0 🗨️ 0

פרויקט מצוין!

נראה כי הדוקטור לא צפתה בסרטוני הסטורי של אווה, כנראה משום ש.....
אין לה אינסטגרם? לטעמי הסרטונים טובים, משחזרים את התקופה היטב
(אם כי יש פה ושם פרטים שאני לא בטוחה בנוגע להם, למשל המזרונים
בחדר בגטו למשל). כמו כן, נעשה שחזור תקופתי טוב של הבגדים
והתסרוקות לשם יצירת אמינות. השחקנית שמגלמת את אווה מתוקה ויוצרת
הזדהות. אני גדלתי בבית "שואתי" למדי, שבו דיברו שואה וקראו שואה, ורוב
משפחת אמי נספתה באושוויץ - ולדעתי זה פרויקט בעל ערך. טעות גדולה
שנעשתה היא שלא הבהירו לציבור מראש שכל הסרטונים יישארו בדף,
ושלהבדיל מ"סטורי" שנמוגים אחרי כמה שעות - הצפייה תתאפשר גם
בעתיד.

03.05.2019 16:46 **אמא לנער בן 15**

👍 0 🗨️ 0

אני לא רואה את זה כמוך

בהיותי אם לנער מתבגר עקבתי ביום השואה אחרי הדף. אני חושבת
שנעשתה עבודה טובה ומכובדת שהרבה ילדים ובני נוער יכולים להיתרם
ממנה. לעניין ה"סטורי" לעומת "תיעוד" - כל הסרטים עדיין בדף ואפשר
לצפות בהם תמיד. משפחת כוכבי - יפה עשיתם! ישר כוח!

03.05.2019 10:10 **ארי**

👍 0 🗨️ 0

כל הכבוד ליוצרי המיזם!

הרשתות החברתיות הן מה שאנחנו עושים מהם - אינסטגרם לא חייבת
להיות שטחית, היא משקפת את השטחיות בחברה שלנו. אולי גם נמנע
מדיבור על השואה בבתי הספר כי קיימת התנהלות שטחית ולא מכבדת
בהפסקות? ובכלל, חלק מהתלמידים הם גם לא מכבדים? צריך להפסיק עם
הצדקנות והניסיון להשאר "נקיים" - הדרך להתקדם היא לא לבקר מבחוץ
פלטפורמות יעילות ולהשפיע על אף אחד, צריך לפעול מבפנים ולהעלות את
הרמה